

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

Анотація. Наведено економіко-статистичний аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України та основні тенденції її розвитку. Обґрунтовано актуальність статистичного дослідження кредитної діяльності банків. Розглянуто проблему адекватної кількісної оцінки проблемних кредитів у кредитному портфелі банків, оскільки методології НБУ та міжнародних рейтингових агентств суттєво відрізняються.

Аннотация. Приведены экономико-статистический анализ современного состояния кредитной деятельности банков Украины и основные тенденции ее развития. Обоснована актуальность статистического исследования кредитной деятельности банков. Рассмотрена проблема адекватной количественной оценки проблемных кредитов в кредитном портфеле банков, поскольку методологии ее расчета НБУ и международных рейтинговых агентств существенно отличаются.

Annotation. The economic and statistical analysis of current state of Ukrainian banks' credit activity and the main trends of its development are presented. The topicality of statistical research of banks' credit activity is substantiated. The problem of adequate quantitative assessment of problem credits in banks' credit portfolios is studied, as the techniques of its calculating by the National Bank of Ukraine and by international rating agencies differ much.

Ключові слова: банківська система, кредитна діяльність банку, кредитний портфель банку, якість кредитного портфеля, проблемна заборгованість.

Мета статті полягає у визначенні шляхів достовірної та комплексної оцінки якості кредитного портфеля банків у взаємозв'язку з ефективністю банківської діяльності на макрорівні.

Банківське кредитування є одним із індикаторів та прискорювачів розвитку економіки країни. Ринок банківського кредитування в Україні у 2013 році є стабільним, проте існують і певні перешкоди на шляху до відновлення та ефективного функціонування кредитної діяльності банків. До основних перешкод належать значний обсяг проблемних кредитів, зниження довіри у населення до банківської системи, нестабільність законодавчої бази та ін.

За результатами оцінки міжнародного рейтингового агентства Standard&Poors станом на початок 2013 року питома вага проблемних кредитів українських банків знаходиться на рівні 40 % [1]. Більшість експертів розцінюють рівень платіжної культури та дотримання принципу верховенства закону як слабкі. У таких умовах для комерційних банків одним із найважливіших питань є питання аналізу кредитного портфеля, оскільки від нього залежить у подальшому рівень дохідності банківських активів.

Дослідження проблем подальшого вдосконалення функціонування банківської системи, зокрема процесу управління кредитним портфелем банку, привертає увагу таких вчених, як: Герасимович А. М., Денисенко М. П., Лаврушин О. І., Савлук М. І. та ін. [2 – 4]. Досягнення українських та зарубіжних вчених у галузі банківської справи, теорії кредиту, банківського менеджменту, теорії економічного ризику є теоретичною та методологічною основою поставленої проблеми. Проте на сьогоднішній день не існує єдиного підходу щодо оцінки якості кредитного портфеля.

Саме тому гостро постає питання комплексного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища, в якому відбувається кредитна діяльність банків. Розробка забезпечення аналізу в частині формування та управління кредитним портфелем банку передбачає, передусім, врахування усіх можливих факторів впливу та кількісно-якісну оцінку кредитних операцій.

Таким чином, дослідження кредиту на макрорівні включає аналіз ситуації, що склалася на ринку банківських послуг в Україні на певну дату та в динаміці. Розглядаються різноманітні фактори впливу на кредитну діяльність банківської системи наприклад: розвиток національної економіки, грошово-кредитна політика НБУ, діяльність міжнародних фінансових організацій та ін.

На першому етапі проводиться дослідження законодавчої бази та статистичний аналіз показників ефективності кредитної та фінансової діяльності банків на загальнодержавному рівні. Кожен банк має власну кредитну політику, але всі банки, незважаючи на обсяги фінансових операцій та форми власності, підпорядковуються законодавству та нормам грошово-кредитної політики НБУ. У рамках дослідження ситуації на макрорівні у роботі більше уваги приділяється аналізу банківського кредитування та якості кредитного портфеля. Дослідження кредитного портфеля, перш за все, орієнтовано на обсяг проблемної заборгованості та управління кредитним ризиком.

Для фінансової оцінки кредитної діяльності банків за 2007 – 2012 роки використовуються публічні дані банківської статистики, розміщені на сайті НБУ [5]. За результатами за станом на 1 січня 2013 року активи банківської системи за вирахуванням сформованих резервів, збільшилися на 6,92 % (або на 72 912 млн грн) порівняно із показниками на початок 2012 року. Кредитний портфель банків України має тенденцію до скорочення на початку 2013 року на 1,21 % (або на 9 993 млн грн). Порівняно із докризовим 2008 роком спостерігається приріст на 2,91 %

(або 23 083 млн грн). Проте, такі показники ще не свідчать про досягнення рівня кредитування 2005 – 2007 років, адже до уваги не береться обсяг інфляції. А, як відомо, під час інфляції банківські активи можуть швидко зростати, навіть у реальному вираженні.

Обсяг проблемних кредитів у кредитному портфелі банків є головним показником його якості, проте тут постає проблема його адекватної кількісної оцінки. Оскільки визначення, яке використовується НБУ, включає в себе лише "прострочену" частину кредитів і не включає реструктуризовані та пролонговані кредити, то реальний обсяг проблемних кредитів значно більший. Оцінку сукупного проблемного кредитного портфеля банків України можна отримати лише шляхом експертних оцінок.

Міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings вважає, що поки що українським банкам не вдалося досягти помітного прогресу в скороченні обсягів проблемних кредитів, частка яких у портфелі банків залишається на рівні 45 – 50 %, а, наприклад, у Standard & Poor's вважають, що обсяг проблемних кредитів становить близько 40 % сукупних кредитів банківської системи (згідно з широким визначенням) [1].

Проблемна заборгованість за методологією оцінки НБУ у кредитному портфелі за 2007 – 2012 роки порівняно із тенденцією обсягу кредитного портфеля наведена на рисунку. Загальний рівень простроченої заборгованості у кредитному портфелі банківської системи України на початок січня 2013 року становить 8,9 %, що на 0,7 % менше ніж у січні 2012 року, коли рівень цього показника складав 9,6 %.

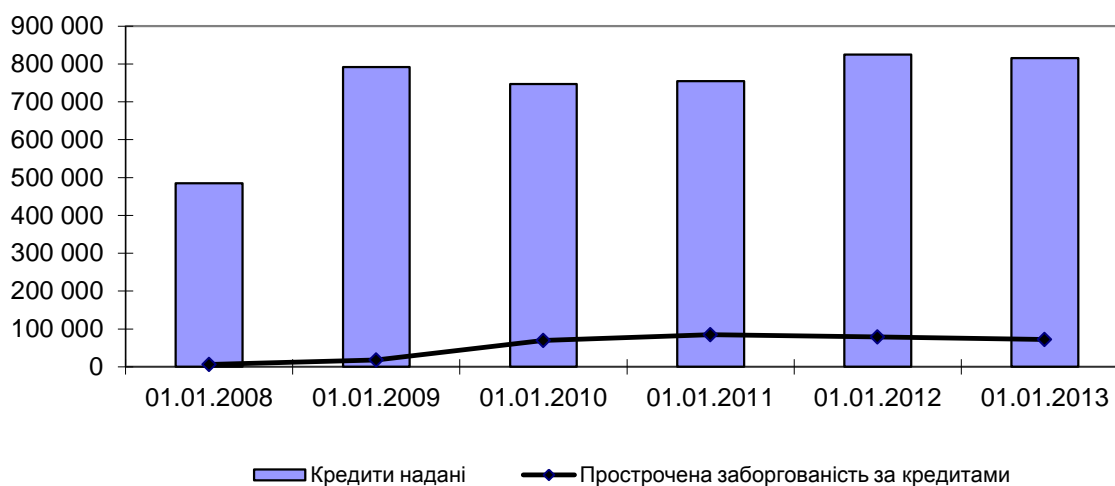

Рис.

Динаміка кредитного портфеля банків України та його складових

Що стосується аналізу кредитного портфеля, портфельного кредитного ризику, то він характеризує сукупний ризик за всіма кредитними операціями та зобов'язаннями банку з кредитування і виявляється у зменшенні вартості активів банку [4]. Це пов'язано з тим, що зростання проблемної заборгованості призводить до зростання резервів за кредитними операціями банків за рахунок скорочення активів. Тому першочерговим завданням щодо роботи з якістю кредитного портфеля є ефективне управління ризиками.

Отже, якість кредитного портфеля досить важко точно оцінити, оскільки на неї впливає досить багато факторів, що не піддаються кількісній оцінці. Крім того, методика розрахунку проблемної заборгованості за офіційною статистикою НБУ та міжнародних рейтингових агентств суттєво відрізняються, навіть кожен окремий банк, спираючись на власну кредитну політику, використовує різноманітні способи оцінки та управління рівнем проблемної заборгованості. Саме тому для її найбільш загального, повного та комплексного аналізу необхідно використовувати системний підхід. У подальших дослідженнях планується розробка власної комплексної системи показників та методів статистичної оцінки кредитної діяльності, враховуючи два рівні: рівень банківської системи та рівень кожного окремого банку.

Наук. керівн. Молдавська О. В.

Література: 1. Сайт економічних новин. – Режим доступу : <http://economics.unian.net>. 2. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович. – К. : КНЕУ, 2005. – 599 с. 3. Денисенко М. П. Гроші та кредит у банківській справі : навчальний посібник / М. П. Денисенко. – К. : Алеута, 2004. – 478 с. 4. Лаврушин О. И. Банковское дело: современная система кредитования : учебн. пособ. / О. И. Лаврушин, О. Н. Афанасьева, С. Л. Корниенко ; под ред. О. И. Лаврушина. – М. : КНОРУС, 2005. – 256 с. 5. Сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.